

Advocatuur in Afrika

De rechtspraktijk in Afrika is anders dan die in Nederland. Of toch niet? Michel Knapen, medewerker van het *Avocatenblad* verblijft een halfjaar in Malawi, en bericht over zijn ontmoetingen met juristen. Deze aflevering: Peter Chisama, hoofd van het Legal Aid Department.

.....
Michel Knapen
journalist
.....

Het is druk in de ontvangstruimte van het Legal Aid Department in Blantyre, een instituut dat in Nederland het best te vergelijken is met de voormalige Bureaus voor Rechtshulp. Het houten bankje is vol, de meeste mensen wachten geduldig staand, op het moment dat ze worden geholpen. Aan alles is te zien dat deze mensen arm zijn. Arm, en behept met een probleem waarvoor ze dringend een oplossing zoeken. Ze zijn ontslagen en krijgen hun laatste loon niet uitbetaald. Ze zijn zonder opgaaf van redenen hun huurhuisje uitgezet. Ze hebben mais gekocht maar die wordt niet geleverd. Ze zijn slachtoffer van huiselijk geweld. Alledaagse juridische problemen, en ze hebben geen idee hoe ze die moeten aanpakken.

'Het Legal Aid Department is hun laatste hoop', zegt Peter Chisama (1981). Hij is het goedlachse hoofd van

het Department en daarnaast juridisch adviseur – ook hij staat de mensen in de wachtkamer bij. Zijn kantoor is vol, rommelig en verouderd. Het lijkt wel alsof hij het nog steeds moet doen met het meubilair dat in 1964 is aangeschaft, toen het Legal Aid Department werd geopend, een jaar nadat Malawi onafhankelijk werd van het Verenigd Koninkrijk.

De meeste mensen in de wachtkamer zullen vandaag onverrichter zake huiswaarts keren. Ze zullen morgen moeten terugkomen, in de hoop dan te worden geholpen. Het Department is hopeloos onderbemand, klaagt Chisama. In het filiaal Blantyre werken negen juristen, die bevoegd zijn hun cliënten in de rechtbank te vertegenwoordigen. De stad zelf telt naar schatting een miljoen mensen, de meesten wonen in arme townships die hun hoop bij juridische problemen vestigen op dit bureau. In heel Malawi wonen 15 miljoen mensen, van wie er 12 miljoen als 'arm' worden omschreven. Deze gigantische groep vormt de doelgroep van het Legal Aid

Department. Dat heeft verder nog (kleinere) filialen in de hoofdstad Lilongwe en in de noordelijke stad Mzuzu – in totaal nog geen dertig juristen voor miljoenen potentiële cliënten. 'We helpen iedereen', zegt Chisama. 'Maar bijna nooit op dezelfde dag. Morgen zullen ze opnieuw in de rij moeten gaan staan.' Jaarlijks helpt het Department vierduizend cliënten, van wie 1700 in Blantyre. In zeshonderd gevallen treedt een advocaat van het Department op als vertegenwoordiger in de rechtbank, anderen worden geholpen met adviezen en doorverwijzingen.

Officieel versus traditioneel

De toegang tot het recht is in Malawi goed verzekerd, beweert Chisama. Maar hij erkent dat de praktijk anders is. Alleen inwoners van de drie steden bezoeken de filialen, want voor hen zijn de reiskosten te overzien. Wie in een dorp in de *bush* woont – en daar woont tachtig procent – is in feite verstoken van rechtshulp. De stedelingen hebben meer geluk – ook al is dat begrip

betrekkelijk. De allerarmsten krijgen gratis rechtshulp, wie te veel verdient wordt vriendelijk doorverwezen naar een commerciële advocaat. Aan de tussencategorie wordt een financiële bijdrage van 500 kwacha gevraagd, net iets meer dan twee euro. 'Dat vinden mensen erg veel', zegt Chisama. 'Het zijn toch twee daginkomens.'

Maar de belangen die met hun juridische problemen zijn gemoeid zijn dan ook groot – vaak betreft het een kwestie van overleven. 'De bevolking van Malawi groeit hard, grond wordt schaars. Land is hard nodig voor de voedselvoorziening, en Malawi wordt regelmatig geteisterd door een hongersnood. We doen veel zaken over grondeigendom. Erfenissen worden meestal afgehandeld volgens de *customary law*: het land van de overledene gaat dan over naar de hele familie. Maar er is altijd wel een familielid dat meent een alleenrecht op het stuk grond te hebben, omdat dat in een testament staat. Het officiële recht botst dan met het traditionele.'

Chisama heeft zijn hoop

Actualiteiten

'We helpen iedereen, als ze morgen opnieuw in de rij gaan staan.'

